

Козак Анастасія

Магістрант 1 курсу спеціальності

022 Графічний дизайн

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

ПІДДУБНА Оксана

завідувач кафедри образотворчого

мистецтва та дизайну

кандидат педагогічних наук, доцент

Житомирський державний університет і

мені Івана Франка

ЦИФРОВА АВТОРСЬКА ІЛЮСТРОВАНА КНИГА ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні став безпрецедентним випробуванням для культурного та освітнього середовища, оголивши його вразливі місця й водночас стимулювавши пошук нових форм комунікації. Перервані особисті контакти, небезпека для матеріальних носіїв інформації, вимушена мобільність населення, психологічне напруження – усе це спричинило необхідність переосмислення способів збереження й поширення знань та культурних смислів. У цьому контексті цифрові продукти, зокрема авторські ілюстровані книги, перестають бути лише альтернативою традиційним формам, перетворюючись на стратегічний інструмент культурної стійкості та освітньої взаємодії.

Цифрова ілюстрована книга у воєнних умовах демонструє особливу адаптивність та доступність, що стає визначальним чинником ефективної комунікації. Вона не залежить від друкарських потужностей, логістичних ланцюгів чи фізичних сховищ, а отже, не піддається тим самим ризикам, що й паперові видання. Завдяки цифровому формату така книга може миттєво долати кордони, бути доступною для читачів на тимчасово окупованих територіях, серед внутрішньо переміщених осіб і української діаспори. Можливість читання на смартфонах, планшетах чи ноутбуках робить її універсальним носієм інформації, відкритим для різних вікових і соціальних груп, включно з військовими, які перебувають у зоні бойових дій. Економічність створення та розповсюдження цифрового продукту дозволяє оперативно реагувати на суспільні запити, забезпечуючи безплатний або доступний контент для вразливих категорій населення.

Дослідження, Шостачук Т., Петухової Т., Денисенко А. та ін., [5, с. 1602-1616] окреслює ключові напрями розвитку сучасного графічного дизайну, зокрема цифровізацію візуальної культури, інтеграцію мультимедійних форматів, адаптивність дизайну до різних платформ та посилення ролі візуальної комунікації у суспільстві. Стаття створює теоретичне підґрунтя для розуміння цифрової ілюстрованої книги як частини ширшого процесу трансформації візуальної комунікації, де дизайн виступає не лише естетичним, а й соціально значущим інструментом.

Автори Піддубна О., Максимчук А., Петухова Т. [3, с. 96-100] аналізують специфіку сучасного графічного дизайну як засобу комунікації, звертаючи увагу на синтез тексту та зображення, психологічний вплив кольору, композиції та образу на сприйняття інформації. Матеріал статті допомагає обґрунтувати ефективність ілюстрованої книги як комунікативного інструменту, здатного долати мовні, вікові та психологічні бар'єри завдяки продуманій візуальній мові.

Дослідження Поліщук О., Погосьян Д. [4, с. 122-131] присвячене створенню сучасного візуального образу української дівчини через цифрову ілюстрацію, осмисленню національних символів, культурних кодів та їх адаптації до сучасного контексту. Стаття ілюструє практичний аспект того, як цифрові ілюстрації можуть виступати засобом культурної дипломатії та формування сучасного культурного образу України, що безпосередньо співвідноситься з функціями цифрової авторської книги у воєнний час.

Особливого значення в умовах кризи набуває синтез тексту та художнього образу. Ілюстрація та графічна новела стають універсальною мовою, здатною долати мовні, вікові та психологічні бар'єри. Візуальний ряд передає складні історичні, соціальні та емоційні смисли без необхідності тривалого вербального пояснення, що особливо важливо для людей, які перебувають у стані стресу. Через образи можна делікатно говорити про травму, втрату, пам'ять, надію, зберігаючи емпатійність і доступність сприйняття. Дослідження свідчать, що поєднання візуального й текстового компонентів сприяє кращому запам'ятовуванню інформації та глибшому емоційному залученню читача.

Ілюстрована книга в цифровому форматі також виступає важливим інструментом культурного збереження та сучасного переосмислення національної ідентичності. Авторські візуальні інтерпретації дозволяють осучаснювати традиційні символи, історичні постаті та події, створюючи нові наративи, що відповідають запитам сучасного суспільства. У період кризи це сприяє формуванню оновленого культурного коду, який допомагає суспільству знаходити опору в спільних цінностях і символах [2].

Значний потенціал цифрових ілюстрованих книг простежується і в площині соціально-емоційного навчання. Художні історії можуть м'яко вводити читача в теми емоцій, втрати, взаємопідтримки, сприяючи розвитку емпатії та психологічної стійкості. Віртуальний художній простір створює своєрідну безпечну дистанцію, яка дозволяє осмислювати складні переживання без прямої конфронтації з травматичним досвідом, що особливо важливо для дітей і підлітків.

Водночас цифрові ілюстровані видання відіграють роль інструменту культурної дипломатії та інформаційного спротиву. Вони здатні оперативно доносити міжнародній аудиторії правдиву інформацію про українську історію, культуру та сучасні події, минаючи традиційні медійні бар'єри. Яскравий художній образ, який легко поширюється у цифровому просторі, має більший потенціал привертати увагу в умовах інформаційного перевантаження, ніж текстові повідомлення [1, с. 167]. Крім того, спільне читання та обговорення цифрових книг об'єднує українців у різних країнах, формуючи відчуття причетності та підтримки.

Попри очевидні переваги, розвиток цифрових ілюстрованих книг стикається з низкою викликів. Серед них — технічні обмеження, пов'язані з доступом до гаджетів, стабільного інтернет-з'єднання та рівнем цифрової грамотності окремих груп населення. Не менш важливим є питання захисту авторських прав і справедливої монетизації творчої праці. Одним із можливих шляхів розв'язання цих проблем можуть стати грантові програми, які підтримують авторів і водночас забезпечують широкий доступ до контенту.

Перспективи розвитку цифрових ілюстрованих книг в Україні пов'язані зі створенням власної інфраструктури для їх виробництва та дистрибуції. Такий напрям може стати основою потужного сектору культурно-освітніх комунікацій не лише під час війни, а й у повоєнний період, сприяючи інтеграції української культури у світовий простір [1, с. 169].

Отже, цифрова авторська ілюстрована книга в умовах воєнного стану постає не просто як форма мистецького висловлення чи освітній ресурс, а як багатофункціональний культурний феномен. Вона поєднує в собі риси архіву пам'яті, інструменту навчання, засобу психологічної

підтримки та каналу міжнародної комунікації. Її сила полягає у гармонійному поєднанні художньої виразності, емоційної глибини та технологічної мобільності. Саме завдяки цьому цифрова ілюстрована книга здатна не лише відповідати на виклики сучасності, а й активно формувати новий культурно-освітній ландшафт, підтримуючи національну ідентичність, зміцнюючи психологічну стійкість суспільства та забезпечуючи гідне представлення українського досвіду у світовому контексті.

Список використаних джерел

1. Зайцева В. І. Українське мистецтво книги: шляхи становлення та розвитку. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2021. № 1. С. 165–170.
2. Ілюстрація, цифрове мистецтво, сучасна реклама та фірмовий стиль. Графічний дизайн як засіб візуальної комунікації : дистанційний курс. Урок 2. Київська спеціалізована школа № 305. URL: <https://sites.google.com/view/kcml33m/графічний-дизайн-як-засіб-візуальної-комунікації-6-год/урок-2-ілюстрація-цифрове-мистецтво-сучасна-реклама-та-фірмовий-стиль-н>
3. Піддубна О., Максимчук А., Петухова Т. Сучасний графічний дизайн та його особливості. Актуальні питання гуманітарних наук міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного університету імені Івана Франка. 2024. Вип. 74, т. 2. С. 96-100. <http://eprints.zu.edu.ua/40987/>
4. Поліщук О. П., Погосьян Д. Р. Розробка образу української дівчини при створенні цифрових ілюстрацій до настінного перекидного календаря на 12 місяців. Український мистецтвознавчий дискурс. 2024. № 2. С. 122-131. <http://eprints.zu.edu.ua/40767/>
5. Шостачук Т. В., Петухова Т. А., Денисенко А. О., Трегуб А. М., Піддубна О. М. Сучасні тенденції графічного дизайну у світі та в Україні. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 11 (39). С. 1602-1616. <http://eprints.zu.edu.ua/41784/>